

Moralne znaczenie idei rozwoju zrównoważonego w warunkach gospodarki wolnorynkowej

Niewątpliwie moralny wymiar idei rozwoju zrównoważonego odgrywa fundamentalne znaczenie dla rozwiązywania problemów na styku człowiek – przyroda, które są bezpośrednim pokłosem funkcjonowania współczesnej gospodarki wolnorynkowej. Zgodnie z treścią Raportu Brundtland Światowej Komisji do Spraw Środowiska i Rozwoju z 1987 r. warunkiem zachowania ogólnoświatowego ładu społeczno–gospodarczego i środowiskowego powinien być taki rozwój, *który zaspokoiłby potrzeby obecne, nie pozbawiając przyszłych pokoleń możliwości zaspokojenia ich potrzeb.*

Ważnym więc czynnikiem skuteczności działania na rzecz rozwoju zrównoważonego jest przyjęcie zasady równego dostępu do środowiska przyrodniczego, traktowanej w następujących kategoriach: (1) sprawiedliwości wewnątrzgeneracyjnej – umożliwiającej realizację podstawowych potrzeb życiowych obecnie istniejących pokoleń; (2) sprawiedliwości międzypokoleniowej – polegającej na zaspokojeniu potrzeb materialnych i cywilizacyjnych przyszłych pokoleń, grup społecznych i jednostek ludzkich w nie mniejszym stopniu, jak to jest w przypadku obecnych pokoleń; (3) równoważenia szans między człowiekiem a przyrodą, poprzez zapewnienie zdrowego i bezpiecznego funkcjonowania (w sensie fizycznym, psychicznym, społecznym i ekonomicznym) jednostek ludzkich przy zachowaniu trwałości podstawowych procesów przyrodniczych wraz ze stałą ochroną różnorodności biologicznej.

Sprawiedliwość stanowi szczególnie doniosłą wartość w kontekście zasady rozwoju zrównoważonego, gdyż pojawia się w specyficznych warunkach kryzysu ekologicznego jako konkretyzacja troski o zabezpieczenie każdemu człowiekowi tego, co mu się należy ze względu na przyrodzoną jego godność. Nie prezentuje ona żadnego nowego prawa, które wymagałoby dodatkowego wyjaśnienia. Znajduje natomiast swoje usprawiedliwienie w odniesieniu do systemu wolności i praw człowieka oraz obywatela.

Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych, gospodarczych czy środowiskowych, wynikających z działania gospodarki wolnorynkowej wydaje się być jedynie możliwe na gruncie funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego. Bowiem aktywni aktorzy społeczni, o silnie zinternalizowanym poczuciu moralnym, są o wiele bardziej skuteczni tam, gdzie zawodzi rynek czy zbiurokratyzowane państwo.

Nie da się realizować zaleceń zawartych w dokumencie Agenda 21 bez szerszego udziału społeczeństwa w procesie tworzenia i urzeczywistniania rozwoju zrównoważonego. Sygnatariusze Deklaracji z Rio w zasadzie 10 stwierdzają: *Zagadnienia środowiskowe są najlepiej rozwiązywane, na odpowiednim poziomie, z udziałem wszystkich zainteresowanych obywateli. Na poziomie narodowym każda jednostka powinna mieć zapewniony odpowiedni dostęp do informacji dotyczącej środowiska, w której posiadaniu jest władza publiczna. Obejmuje to informacje dotyczące substancji niebezpiecznych i działalności w obrębie społeczności, jak również możliwości udziału w podejmowaniu decyzji. Państwa powinny ułatwić, jak również zwiększyć świadomość i udział społeczeństwa przez stworzenie szerokiego dostępu do informacji. Należy zapewnić efektywny i rzeczywisty dostęp do środków prawnych i administracyjnych, włączając w to środki kompensujące i zaradcze.*

Ważnym zadaniem jest stworzenie odpowiedniej komunikacji między sektorem biznesowym, społecznym i publicznym. Dialog w tym wypadku jest pewnego rodzaju wyzwaniem i wymaga przyjęcia perspektywy poznawczej wobec inicjatyw obywatelskich. Jest on potrzebny przede wszystkim po to, aby umożliwić wypracowanie wspólnego porozumienia i współdziałania wszystkich grup zainteresowanych poprawą jakości życia. Dzięki temu obywatele wiedzą, dlaczego określone decyzje zostały podjęte w taki, a nie inny sposób i nie czują się oszukani. Natomiast ignorowanie inicjatyw oddolnych, prowadzi zwykle do frustracji i tworzenia antagonizmów. Dialog społeczny jest niezwykle cennym narzędziem pozwalającym ludziom identyfikować się w swoim codziennym życiu z globalnymi problemami środowiska, uznawać potrzebę życia w sposób respektujący ograniczone możliwości naszej planety oraz wspierać rządowe i biznesowe projekty zrównoważonego działania.

Niezbędny wydaje się więc zwrot ku uniwersalnej i bezinteresownej retoryce praw człowieka, jego godności, zrównoważenia ekonomicznego, praw środowiskowych, jako wyraz polityki zjednoczonego sprzeciwu wobec przejawów wszelkiej społecznej niesprawiedliwości.